Після конфіскати — другий наклад.

Ч. 156 (10.833). Львів, неділя 18 липня 1926 Oplata pocztowa zapłacono ryczałtem. Рік XLIV

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДЕННО ПЕРЕДПОЛУДНЕМ

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок ч. 10, II. пов. Конто почт. щадн. 143.322. Адреса для телеграм: „Діло", Львів. Гол. Редактор приймає від 11—12 год. передполуднем. Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА: Місячно: в краю 4·50 зол. За границею: В Америці 1 долар, Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр., Італії 7·50 зл., Німеччині 7·50 зл., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к., Румунії 150 лей, Болгарії 7·50 зл., Австрії 7·50 зл. — Зміна адреси 1 зол.

В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІСТРАЦІЇ.

ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 20 сот.

„Мрійник будуччини чи романтик минулого..."

Розмова з новим міністром освіти п. А. Суйковським.

(Від власного кореспондента.)

Варшава, 15. липня 1926.

Ваш кореспондент був сьогодня прийнятий новим міністром освіти п. Антонієм Суйковським, зложивши три дні тому на руки особистого секретаря міністра карточку з низкою запитів. Тримаючи оту карточку в руці, п. міністр заявив ось що:

— Я не прийняв ще досіль ні одного представника преси, бо думаю, що щонебудь конкретного зможу сказати щойно за яких три дні. Всеж хотів би нині бодай у найбільш загальниковій формі відповісти на Ваші запити. Отже що торкається першого запиту: загальної шкільної політики — я взагалі не хочу управляти ніякої політики. Колись у молодости знав я Самійленка і по нинішний день памятаю його мрію: „...Колиж ми виставимо людей з високою душею". (Цей, як і пізніші цитати, міністр говорить українською мовою, яка ще нині вказує, що колись він володів нею бездоганно.) Своїм завданням ставлю теж творити людей, а не бавитись у політику. Про політику в посольському й сенаторському розумінню — не хочу навіть чути".

„Нікому взагалі нічого не обіцяю. Якщо дасться і ситуація дозволить, то щось зробиться..."

„Щодо мого відношення до питання утраквізації, то мушу зазначити, що вже мій попередник, п. Мікуловіч-Поморський, фактично скасував утраквізацію в середніх школах, видавши обіжник з поясненням, що лише географія та історія Польщі має викладатись по польськи, а вже історія инших країв у мові навчання даної школи. Утраквізація шістьох українських державних гімназій була стримана на рік. Вислано до тих гімназій повідомлення, що стримується утраквізацію на необмежений час. Говорити про скасування на завжди не можемо, бо вона ухвалена законодатним шляхом і тому треба-б хіба вносити новий законопроєкт."

„Про моє відношення до висліду т. зв. шкільн. плебісциту не можу нічого сказати. Ви далеко більше знаєте, в чім річ, ніж я; будучи тиждень міністром і маючи страшний навал праці, я не мав ще можности ввійти в курс тих справ, а належу до людей, які не соромляться признатися, що того і другого не знають."

На увагу В. кореспондента, що т. зв. шк. плебісцит наказано виконавчим розпорядком до закону з дня 21. липня 1924 і що той самий закон, який ухвалено яко добродійство для нац. меншостей, використано для повного знищення українського народнього шкільництва і що тому огірчене населення сподівається нині ревізії післяплебісцитових розпорядків, — п. міністр відповів:

— Я є людиною, яка не тримається тупо лише вчорашнього дня, лише йду з вимогами часу і відносин. Якщо батьки шк. дітей будуть протестувати проти невиконання їх законного бажання — усі їх заждання будуть розглянені."

„Щодо справи українського університету, то уповажнюю Вас до оголошення, що хочу рушити цю справу з місця. Не знаю, чи мені вдасться її полагодити. Нинішня фінансова ситуація — недостача грошей — не влекшує мені праці в цім напрямку. Наскільки мені відомо, п. премієр Бартель має про справу українського університету згадати у своїму завтрішньому експозе перед соймом".

„Ще раз найзагальніша увага: Не знаю, які стріну перешкоди у своїй роботі, і тому нічого не обіцяю. Скажу лише скромно, що я хотів би бодай почати щось робити. Одначе зазначу при цьому рішуче, що все, що робитиму, не може перечити польській державности. Тут у великій мірі висліди моєї праці будуть залежати також від українського громадянства: чи воно схоче мені допомогти своїм становищем, чи буде займатись виключно вічами і голошенням скрайних, ворожих нам гасел".

„Не знаю, чи належу до людей будуччини, чи романтиків минулого і чи не мирне співжиття, якого я бажаю собі, є реальне. Але молюся „Молитвою" Костецького: „Одна в Бога королева молиться за нами — з Ченстохови, Почаєва і Острої Брами".

Натяк на книжки міністра, передовсім „Polsk-y N epodległ-y" — міністр перебив увагою, що в першій мірі в його „Географії Польщі", писаній пять літ тому, є виразно лені його погляди на українську справу.

Куртуазійною згадкою про українського вченого географа, д-ра Степана Рудницького, п. міністр Суйковський закінчив розмову, яка ось передана вірно й обєктивно, без пропусків та додатків. Незвичайно обережні й загальникові енунціяції міністра залишили проте у В. кореспондента враження щирости та довели передовсім до висновку: що треба справді допомогти новому міністрові яко мога мерщій зазнайомитися зі справжнім станом українського шкільництва і тою cat exc llence посольсько-сенатською політикою скрайніх ендеків, яку з з лізною послідовністю проводив у життя найдовший керманич і неподільний вдохновитель міністерства освіти, Станіслав Грабський. Колиж п. Суйковський уже знатиме, що в нас ділось і діється у шкільній та культурно-освітній царині — тоді можна і треба буде попрохати в нього багато конкретніших відповідей.

І. Кедрин.

Сойм про зміну конституції.

Варшава, 16. липня 1926.

Перед вчорашнім засіданням сойму відбулося під головством марш. Ратая засідання конвенту сеніорів, на якому устанлено порядок засідань. На самому засіданні реферував справу зміни конституції пос. Хац'нський. Після його реферату розпочалася дискусія. Забирали слово: пос. Коноп'чинський (ЗЛН.) і пос. Недзялковський (ППС.), після чого засідання перервано до год. 4. попол.

На пополудневому засіданні промовляв перший посол Кроніґ (Нім. Клюб), який заявив, що запропоновані проєкти зміни конституції відкривають двері реакції. Одначе думка знищити меншости в Польщі не здійсниться. Заявляє, що його клюб голосуватиме за необхідними змінами і за уповажненням президента до розвязання сойму. З черги промовляв посол Шрайбер (Ж. К.), який висловився проти надмірних змін конституції, проти зміни виборчої ординації і посольської недоторканости. Потім промовляли посол Бонн (Н. П. Хл.) і пос. Х р у ц ь к и й.

Останній іменем Українського Клюбу заявив, що для нього є зрозумілою річю, чому уряд не хоче допустити до нових виборів. Причина лежить в тому, що по нових виборах увійшлоб до сойму ок. 50 нових Українців. Від тої можливости забезпечуються Поляки зміною виборчої ординації, знесенням посольської недоторканости і знесенням засад пропорціональности при виборах. Бесідник висказав здивування, що Пілсудський так скоро понехав свої федералістичні концепції. Це доводить, що він боїться Українців. У дальшій частині своєї промови пос. Хруцький заявив, що Українці голосуватимуть проти змін конституції і проти уділення урядові уповноважень.

Велику сензацію викликала поява на трибуні пос. Цьвяковського, який заявив, що промовляє як одинокий представник монархістичної селянської організації. Його витала лівиця окликами: „Хай живе король! Як там справа з королем?" Під час бурі сміху посол-монархіст заявив: „Сміється той, хто сміється останній". Думка бесідника: треба замість сойму створити Господарську Палату, а уряд, зложений з фахових міністрів, повинен відповідати перед королем. Висловив надію, що майбутній сойм змінить устрій Польщі. Цьвяковський належав передтим до „Визволення".

Дальша дискусія завтра в 10. г. рано.

Біржа.

Гроші.

Тенденція незмінно захитана, настрій середній. В а л ю т и: амер. долар 9·20—9·22; канад. долар 9·10—9·12, чеська кор. 0·29—0·30, франц. франк 0·27—0·28, швайц. франк 1·70—1·75, англ. фунт шт. 43—44·50.

Збіжжа.

Ситуація без змін. Поза біржею скромні обороти в житі нового врожаю, за яке плачено 20·30 зол. loco ст. Красне. Тенденція надалі знижкова. Настрій млявий.

На новий шлях.

Поширення діяльности У. П. Т. за „сокальським кордоном".

Від часу получення Галичини з иншими українськими землями в Польщі бачиться конечність взаїмного пізнання, тіснішої духової звязи всіх синів великої нації, щоб тим чином наблизитися до ідеї соборности. На всяких святочних виступах видвигається для піднесення настрою серед слухачів клич: прорвати „сокальський кордон".

До переведення того клича в дійсність ставилося з усіх галицьких культурних установ чи не найповажніше—Українське Педагогічне Товариство у Львові. Не підносимо цього, як окремої заслуги У. П. Т.; життя просто змушувало його до того.

Ширшому загалові невідомі заходи У. П. Т. для зорганізування комітетів „Рідної Школи" на Волині, для приєднювання членів, для відкриття приватної народньої школи в Берестї, в якій У. П. Т. оплачує виключно своїм коштом учителя, для піддержання української приватної гімназії в Кремінці. За вказівками У. П. Т. переведено на північних землях шкільний „плебісцит", правда, зі сподіваним у Польщі вислідом, але всеж таки з гордістю і самопевністю, що український нарід по цей бік рижської лінії виповнив свій обовязок якнайкраще і що кинене зерно не пропало.

Щоб цим заходам надати більш постійного, трівкого характеру, щоб за сокальським кордоном землям надати в справах рідного виховання певний зорганізований напрям, старалося У. П. Т. вже двома наворотами (в 1923 і 1924 рр., про зміну назви на таку, під якою воно популярне, цебто на назву „Рідна Школа", і на право поширити свою діяльність на решту українських земель під Польщею. Придержуючись одначе своєї нівелюючої політики, польська влада постійно відповідала, що в зміні назви на „Рідна Школа" і в поширенні діяльности поза Галичиною вона добачує „політичні тенденції", так, якби в боротьбі н. пр. проти підвищення різницьких цін не можна доглянути політичних познак. Інтерпеляції і рекурси в цій справі не дали дотепер ніякого успіху. За вживання популярної назви „Рідна Школа" грозила львівська дирекція поліції закриттям Товариства.

Розуміється, що зі звязаними руками не могло У. П. Т. розвести ширшої діяльности. Не засипляючи справи й добачуючи конечність співпраці з громадянами північно-українських земель Польщі, що нас одиноко може злiпити з розсипчастої маси в тверду скелю, У. П. Т. поновило ще раз на Надзвичайному Загальному Зїзді дня 5. квітня 1926 р., скликаному спеціяльно для тої справи, свою постанову: змінити назву У. П. Т. на „Рідна Школа" і поширити права діяльности в Польщі поза межі Галичини. Було порішено вести рішучу боротьбу аж до успішного висліду. Цих разом цілоденні наради Загального Зїзду над зміною статута не пішли на марне. Львівське воєвідство повідомило Головну Управу через львівську дирекцію поліції, що приймило до відома зміну статута.

Перший етап завершений. Товариство осягнуло нарешті офіціяльно назву, якою його іменують на цілому світі, де живуть Українці, яка йому відповідно до його теперішньої діяльности більш підхожа, яка є суто українська, бо слово „рідний" ледви котра мова й переведе по свойому.

Для „Рідної Школи" відкривається нараз новий шлях: не готових і легких моральних здобутків, не матеріяльних користей, а великого вкладу енергії і праці. Треба зорганізувати свіжі, нові сили, які хотіли би й уміли би понести велику ідею на північні лани, ліси й болота, на холмські окраїни. Це безперечно велика й затяжна праця, яка мусить у першу чергу проломити мур упереджень, осібняцькі змагання до окремішности. Вона без сумніву вимагатиме великого грошевого вкладу, який — як добре льокований моральний капітал — оплатиться сторицею. Ми назвалиб безглуздим підприємця, який, бачучи певний зиск, боявся би вложити в нього частину капіталу.

Перед галицьким українським громадянством стоїть нова проба сил, проба розуміння національної спільности і проба узгіднення слів з чином. Рівночасно зі збільшенням агенд треба збільшити приходи „Рідної Школи" на покриття видатків. А збільшити їх можна трояким способом: вступаючи громадно в члени, підвищуючи щомісячні датки, які в багатьох інтелігентів уже носять знамя „відчіпного", і притягаючи щораз більше нових прихильників.

Обовязково мусить на це нове становище Товариства звернути окремо свою увагу українська Америка. Сьогорічний добрий урожай у краю не поправить буджету „Рідної Школи". Бо при доброму урожаю подешевіє збіжжа, а без вивозу за кордон і маса нашого народу селянство, на якого зорганізування ще треба років праці, не дасть наразі того, чого від нього можнаб вимагати, тим більше, що воно терпить хронічно на недостачу готівки.

І для Українців на північно західних землях відкривається нове поле праці. Треба створити на тих землях трівкі основи організації, очевидно вразу шкільної, бо вона під цей час підставова. А за шкільною організацією прийде й инша. Можна бути певним, що це не буде легка праця, що не обійдеться без адміністраційних перепон. Алеж це не сміє заставити нас до бездільства. На те й лихо, щоби з ним боротися. На всіх-же просторах української землі під Польщею нехай закипить робота: т в о р е н н я н о в и х ж и т т є з д а т н и х К р у ж к і в „Р і д н о ї Ш к о л и" т а м, д е ї х н е м а, бо вони відповідно до місцевих умов і засобів здійснюють мету Товариства. Можна надіятися, що в найкоротшім часі потворяться по більших містах північно-українських зе-

милки. Час минає так швидко! Серце публіциста, яке роздирається щодня на вид стільки помилок у його газетних статтях, зраділо на мить: „Ну, коли вже є такі друкарські чортики!“

— Марева листопадових днів. Після 8 літ арештували робітника Павла Пелеха, який в 1918 р. як пекар, у дні, коли Львів залишився без влади, вбив та ограбив кравця Наєра і дозорця дому Капраля. Арештований уже раз Пелех, якого пізнала дочка Наєра, втік з вязниці на провінцію, навіть оженився. Арештований тепер наново з Яричові Старім, признався до злочину і одночасно виперся.

— Темна хроніка. Невтомні в деях сучасні ошуканці найшли ще один модерний спосіб добувати гроші. Пишуть анонімові листи до львівських ґінекольоґів і погрожують їм доносами до прокуратури, натякаючи на недозволену лікарську поміч, яку ці лікарі дали буцімто їх жінкам, сестрам, кревничкам. Ошуканці рахують на те, що може дехто з лікарів, почуваючись до вини, переляканий складе визначений в анонімі викуп. — На гладкій дорозі між Львовом і Бібркою (правда в 11 год. вечір) якийсь бандит напав на віз купця Тірке, що вертався додому з крамом. Коли купець почав боронитись, бандит стріляв, зранив купця в ногу і щез. — На львівській залізниці злодії розбили товаровий ваґон, але заки стражники та поліцаї встигли їх зловити, втікли.

— Принагідні знайомости. Необережні принагідні знайомости в літі під голим небом можуть втягнути в халепу навіть поважних громадян. Ствердив це на власній шкірі член пожежної сторожі на емеритурі Ґалдин, який вибрав собі 28-літню товаришку в прогульці на Левандівку. Коли липнева ніч лягла на його очі сонною втомою, його приятелька рішила, що в таку спеку він не потрібує плаща і забрала його зі собою нишком у повороті до міста. Ця подія, не дуже рідка в нинішніх часах, скриває в собі чимало „морального сенсу“, з якого повинні скористати всі легкодушно настроєні.

— Двійка з обичаїв. Під таким заголовком приносить „Нає Фрає Прессе“ з дня 15-го ц. м. довгу вступну статтю з нагоди самовбивчого замаху 10-літньої віденської дівчинки, яка кинулась у Дунай, тому, що принесла додому свідоцтво з двійкою з обичаїв. Така одна подія стає приводом до живої дискусії всієї австрійської преси, яка добачує у траґічнім факті характеристичний симптом післявоєнної шкільної атмосфери. Скільки таких подій записує, а навіть промовчує наша буденна хроніка! Ніхто не вважає їх незвичайними і поважніше над ними не надумується. Яка атмосфера — такі події!

— З кіна. У кіні „Лев“ іде нова фільма на любовну тему п. з. „Віденські ночі“ у головній ролі з Генні Портен і Карлом Фоґтом. Крім цього комедія на 2 дії і виступи водевілістки Ервестівної.

— Купуймо і вживаймо пасту до обуви зи́те „Елеґант“ О. Левицька і Ска, Львів, Кордецького 51. 4—5

Всячина.

Рідка перла і рідка історія. Ось свіжа історія про одного ошуканця, який заслуговує на кращу назву, тому, що має небуденні ідеї. До першорядного ювеліра в Парижі приходить аристократично одягнений Американець і хоче купити перлу. Перлу до краватки і то найкращу, яка є. Ціна байдужа. Може дійти і до 20.000 долярів (деякі часописи, захоплені історією, написали навіть: 100.000!). Купець показує йому гарні, гарніші і... вагається. Кому нині можна вірити? На щастя, в крамниці обік чуває детектив і глядить на руки чужинця. Ювелір зважується добути гордість своєї колекції: перлу-унікат, що коштує 30.000 долярів. Американець згоджується. Витягає з кишені чек і виповнює його на цю суму. Купець розчарований. Він сподівався готівки. Американець розуміє його: „Ви не маєте до мене довіря; я не розумію. Але я маю довіря до вас. Задержіть чек, відберіть завтра в банку гроші, а я зайду і відберу перлу“. І пішов. Ювелір іде з тремтючим серцем до банку. Його можуть висміяти. Що за несподіванка: гроші виплачують без труднощів. Він засоромлений, просить вибачення перед Американцем, що заходить згодом відібрати перлу. Минає кілька місяців. Американець знову відвідує кращинцю ювеліра. „Ви зробили з мене нещасливого“ — жалується перед купцем. „Що? може перла негарна? згубили її?“ „Але-ж ні! Перла загарна. Моя жінка, не дає мені жити, хоче мати таку саму до брошки. Найдіть мені другу, але зовсім подібну. Може бути й дорожча. Шукайте. Я буду у Парижі 6 тижнів, маєте час шукати. Я готов заплатити 10.000 долярів — ну, 20.000! — більше за таку саму перлу“. Дає свою адресу: Мортон, готель такийто. Ювелір шукає перли. Розсилає по Парижі своїх агентів. І має щастя. Находить другу перлу, незвичайно подібну до першої, мов крапля роси. Платить за неї 10.000 дол. більше, як за перлу. Адже других 10.000 дол. і так заробить. Щасливий посилає до готелю по свого клієнта. Ні сліду; такого не знають. Він мешкав там 2 дні кілька місяців тому. Ювелір жене в банк. Мільярдера Мортона не знають. Кілька місяців тому поклав там лише на кілька днів 10.000 дол. якийсь панок цього-ж прізвища і ці гроші виплатив банк якомусь ювелірові. Ювелірові потемніло в очах, але прояснилось у голові: він відкупив власну перлу за 10.000 долярів від Американця, який кілька місяців пізніше йому підсунув її через якогось агента! Замісць чистого зиску 10.000 долярів, яких сподівався заробити ювелір, заробив його клієнт. Тепер виринає ще инше питання: на випадок, як ювелір зловить свого клієнта (річ мало імовірна!), чи Американець не може боронитись, що попросту відпродав чесно куплену перлу, а не зголосився по неї до ювеліра тому, що його химерна жінка роздумалась?

Нові книжки й видання.

КНИЖКИ:

СОБРАНІЕ СОЧИНЕНІЙ И. Г. НАУМОВИЧА. Томъ І. Книга І. Первое полное изданіе. Видає „О-во им. М. Качковскаго“. Львів 1926, стор 157, 8°.

Наші „русскі“ спромоглися в 100-ліття уродин Наумовича видати перший том його творів, на що й збирають „подать-лавіну.“ На зміст книжки складаються вступні статейки, писані по російськи (автори: А. Ґенсьорський і В. Ваврик), автобіографія Наумовича і три його оповідання: „Онуфрій Грушкевич — чарівник“, „Настуня“ і „Гроші із неба від небішки мами“. Наумович — без сумніву талановитий популяризатор, заслужений просвітний діяч і народній письменник. Ці його прикмети пробиваються і з вичислених вище творів і ще більше з його цікавої автобіографії. Але чому видано цю книжку в московській шаті, чому залишено перестарілий етимольоґічний правопис в симпатичних оповіданнях Наумовича, що так разить очі нинішнього читача? Ми переконані, що якби не ці незрозумілі сьогодня аномалії, то повне видання творів Наумовича найшлоб у нас не мало вдячних читачів, бо і нині можна найти в них багато повчаючого, корисного, ідейного. А так поза вузьким гуртком „одновірців“ ніхто їх до рук не візьме. А шкода!

НОТИ.

Я. Ярославенко: „ОЙ ІДУТЬ, ІДУТЬ ТУМАНИ.“ На міш. хор до слів Франка. Вид. „Торбана“ ч. 103.

Я. Ярославенко: СОН. На міш. хор до слів Маковея. Вид. „Торбана“ ч. 155.

ЖУРНАЛИ:

НОВА БЕСІДА. Ілюстрований двотижневик літератури, науки і суспільного життя. Варшава. Рік III. ч. 13. Зміст: Homo: „Жупели“ й „Сезами“. — А. Карашевич: Злива. — Василь Карашевич: Шляхом землі. — Володимир Островський: Хрест о. Василя (пов.). — Протоєрей Підляшак: Зловіща байдужість. — Л. Л.: Відроджена Туреччина. — А. Кор—ський: З подорожі до Півн. Америки. — Ю. Дараган: Вірш. — І. К.: Занепад релігійности у Франції. — І. Л.: Газетярство в Америці. — Література, мистецтво, наука. — Дрібниці.

ОПОВІСТКИ.

Ляльковий Театр Галактіона Чіпки і Пепа відвідає з „Вертепом Наших Днів“:

Снятин 20. липня,
Городенку 21. липня,
Заліщики 22. липня. 45 1—2

Пятнацятьлітний Зїзд Товаришів, які зложили матуру в українській гімназії в Перемишлі 1911 р. відбудеться у вересні ц. р. в Перемишлі. Зголошення слати на адресу: Олександер Костик, Львів, Ринок 10, Адмін. „Діла“. — Д-р Дашкевич Роман, Костик Олександер. 81 2—3

Союз Діячів Українського Театрального Мистецтва. Не маючи адреси арт. М. Бенцаля, взиваємо його отсею дорогою до покриття та вирівнання претенсій театру Союза до нього а саме: 1) до звороту авансу у висоті 200 зол., даного йому управою театру Союза і коштів недодержання умови. А при тім взиваємо його звернути даґ (2 ам. доляри), затягнені в Союзі 1923 р. і вирахуватись зі стягнених членських вкладок, переданих йому п. Стрілецьким. До полагодження тих справ лишаємо речинець 10 днів від дня оголошення. В противному случаю, будемо змушені витягнути найдальші йдучі консеквенції, до судової дороги включно. Адреса: Львів, Руська 18, Д-р Ничка, для Союза. — За Управу Союза: А. Шеремета, голова, Л. Краснопера, секретар. 95 1—1

Виказ І. **На будову памятника Івана Франка** зложили жертви через Центробанк у Львові в зол. Вп. п.: Палько Костюк Руда 10, Музичне Т-во ім. Лисенка 50, Мих. Руденський Ослави Білі 5, Українська гімназія в Тернополі з концерту 200, Ученицї дів. школи ім. Шевченка у Львові 25, Дмитро Кульчицький Самбір 10, на зборах Центробанку зложили д-р Кормош 5, д-р Говикович 3, д-р Боцюрків 3, дир. Громницький 5, дир. Іжицький 3, д-р Куровець 4, дир. Саєвич 5, д-р Охримович 2, о. Рудович 2, дир. Костик 5, о. Д. Лопатинський 1 дол., д-р Шухевич 2, д-р К. Левицький 5, д-р Д. Левицький 3, рад. Івасечко 2, д-р Кунців 5, Терлецький 10, д-р Барилик 2, інж. Шепарович 2, Здерковський 2, д-р Білик 3, о. Стефанович 5, О. Луцький 4, О. Утриско 2, Н. Н. 2, Калимон 1, Венґер 3, Пшепюрський 1, д-р Лисий 5, дир. Гаврисевич 5, Долгань К. 1, Заклинський 1, д-р Савчак 1, д-р М. Волошин 5, д-р Сеїк 2, дир. Ласовський 2, о. О. Чубатий Доброводи 5. Чит. Просв. і кооператива в Ляшках завалених 10, Чит. Просв. в Залісю 1·50, д-р Лисиницький 2, Взаїмна Поміч учител. Перемишляни 15, Комітет І. Франка Ходорів 19·50, Гром. Янчин 23·80, Чит. Просв. Печиніжин 17, Філ. Просвіти Калуш 28, Чит. Просв. Новиця 13, Чит. Просв. Пронятин 9·50, Бурса св. Миколая Перемишль 4·19, Чит. в Коршилівці 11·40, Філ. Просв. Краків 20, В. Вороновський Буськ 21, Чит. Заднишівка 26·50, Чит. Просвіти Копичинці на горі 8·50, д-р Шевчук Городниця 8·20, Гром. Івачів гор. 10, Чит. Трушевичі 10, Чит. Тудорів 10·05, І. Стельмажевський Янів 12·50, Гром. Товсте 14, Гром. Плесківці 15·15, українська гімн. Чортків 16, Чит. Стремільче 17, Гром. Криве 19·37, Гром. Скала 23·87, д-р Кисілевський 5, ученицї IV. кур. сем. в Станиславові 35, Гром. Перемишляни 42, Чит. Підволочиська 51·50, Філ. Просв. Заліщики 75, Т. Нагірний Корсів 4, Чит. Просв. в Клекотові 7·50, Чит. Просвіти Стовпин 15, Чит. Просв. Староміщина 30·40, Гром. Лозівка 60, Т-во Сокіл Коломия 114, Учительська гром. Перемишль 150, Чит. Просвіти Комарівка 6, Гром. Дрищів 12·35, Гром. Підкамінь 26, Гром. Збараж 15·78, Чит. Просв. в Кудашові 10, Чит. Просв. Молчанівка 2, український семінар Стрий 16, дітвора школи ім. кн. Льва Львів 10, Гром. Яжів старий 9·35, Гром. Орищківці 10·50, Гром. Гульче 11·20, Гром. в Перемишлянах 8·40, Гром. Осердів 16·50, Гром. в Грималові 70, Чит. Просв. Яблонів 2·20, Чит. Просв. в Осташівцях 7·80, Гром. Соколівка 9, Гром. Шили 8·05, Гром. Яричів новий 20·80, Друкарня Н. Т. ім. Шевч. 70, Чит. в Корначівці 2·80, Закордонний Кремянець 4, Гром. Сянік 42, Чит. Просв. Маріямпіль 17·35, Гром. Хмільно 10, Гром. Озірна 20·20 Гром. Чортків 36, Гром. Лука 8, Гром. Княждвір 10, Гром. Ключів 7·20, Гром. Болехів 47·70, Гром. Лусанів 21, Гром. Добромірка 8·50, Гром. Янів 2, Гром. Заболотівці 20, Чит. Просв. Залісце 5, Студ. Громада в Кракові 92, Гром. Пекуча 5·65, Чит. Просвіти Борислав 60, Філ. Добромиль 40, Чит. Просв. Білі Ослави 31. Кооп. жіноч. гімн. Перемишль 30, Гром. Яблонів 27, Чит. Просв. Мшанець 5, Гром. Печеніжин 8·77, Чит. Просв. Угрин 10, Гром. Павлокоми 10, Гром. Селисько 6, Гром. Глудно 2, Чит. Просв. Заболотівка 19·50, Пласт українського сем. Коломия 25, Молодіж і учителі української гімн. в Городенці 26, Філ. Калуш 236, Гром. Кукизівці 15, Чит. Просв. Копичинці 9·85, о. Ю. Боднар Журавно 14·20, Гром. Герина 2, Гром. Гошів 2, Підбереже 7·55, Гром. Тисів 13·10, Пластунки жіноч. гімн. Коломия 34·40, Коопер. в Яцківцях 11, Гром. Коцюбинці 10·20, Чит. Просв. в Ясеневі 7·70, о. Бадин Братківці 5, о. Притуляк Скоде збірка 172, Гром. Липиця гор. 5, Чит. Просв. Стільсько 20, пята кл. жіноч. гімн. Перемишль 15, М.Ліськевич Берно 1 дол., Чит. Просвіти Пустомити 7. 99 1—1

ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ.

ОГОЛОШЕННЯ.

За оголошення Редакція не відповідає.

Подяка.

Отсим складаємо щиру подяку Вп. Зарядові Інституту СС. Василіянок у Львові при вул. Потоцького, Впр. Отцям Духовним за устроєння реколекцій і щирий труд тимбільше, що на сотки ідейних жінок учительок прибуло вище вісім осіб, для котрих Ви трудилися. Спаси Біг. — Учениці. 87 1—1

Подяка.

Неумолима смерть забрала нам найдорожшу Жену, Маму і Бабуню Марію Горшоватюкову. Сею дорогою складаємо щиру подяку Всечеснішому Духовенству за відправлення похоронів і Всім знакомим і приятелям, котрі як в часі недуги, так і по смерти несли пораду і поміч, численно відпровадили тлінні останки на місце спокою і тим Всім, що поспішили з висловом співчуття. — *Родина.*

щоби мати для себе монополь на український національний рух." Таких націоналістів, що не ставились би прихильно до еволюції народовольців у національній справі, нема і не може бути. Та що инше національна справа, а що инше народовольська соціяльна програма і політична тактика.

Реферована нами стаття „В. Н." кінчається так:

„Не одиницем, не кождий з нас з осібна, а колективно, орґанізованим гуртом та орґанізованою, прилюдною думкою ми перевели ревізію нашого становища в національнім питанню. Має се для нас і вирішеної нами справи тим більшу вагу. Не перестаючи бути соціялістами-інтернаціоналістами, ми рівночасно признаємо себе Українцями та будемо виступати проти всіх пересудів, ворожих українському національному рухові".

По широкому світі.

Над стабілізацією валюти в Европі радять представники американських, англійських і французьких банків на Рівієрі. Можливо, що виїзд туди американського міністра скарбу Мельона є в звязку з цими нарадами, всупереч заявам, що Мельон їде приватно на відпочинок.

Франко-радянські взаємини переходять знову еволюцію. Прихильник порозуміння з С. Р. С. Р. французький амбасадор Гербет покидає Москву.

Радянська місія в Берліні буде зреорганізована. Такий є висновок нарад Московського центрального виконавчого комітету, який має докази, що урядовці цієї місії займались хабарництвом на широку скалю.

У румунськім парляменті прийшло до рідко непарляментарної сцени: полковник префект вибив на коридорі по лиці одного з послів за критику його поведінки підчас виборів.

Перський уряд, повісивши в Азербейджані 36 повстанців, заявляє, що повстання зліквідоване.

Орґанізаційний рух.

З орґанізаційного руху У. Н. Д. О. в Перемищині.

Орґанізаційна праця У. Н. Д. О. розвивається доволі гарно. По селах скликується обласні довірочні партійні збори, на які сходяться громадяне із сусідніх сіл.

По великім орґанізаційно-маніфестаційнім прилюднім вічу дня 18. квітня 1926 р. відбулася відтак в самім Перемишлі 11. червня 1926 р. велика довірочна партійна нарада в присутности коло 400 запрошених учасників. Політично-орґанізаційний реферат виголосив д-р Вол. Загайкевич. Не обійшлось без інциденту зі сторони комуністичних елементів та ріжного шумовиння, якому, на жаль, подали руки деякі людці з нашої партії, які в громадянському життї бажають відіграти деяку ролю.

Дня 6. червня відбулися партійні довірочні збори в Бушковичках в присутности коло 150 запрошених з Бушковичок і сусідніх сіл. Реферували д-р Волод. Загайкевич і О. Сенечко. Всюди вибрано місцеву управу.

Відтак відбулися в днях 13. червня, 4. липня, 11. і 12. липня подібні довірочні збори в Малковичах, в Болестрашичах, в Гнатковичах, в Дрогоєві та в Стібенці. На всіх тих зборах реферували д-р Вол. Загайкевич і О. Сенечко. Заінтересування політичними справами на селі велике. Видно, що ми хоч поконані, та не зломані. Побажатиб лише, щоб академічна молодь взялася ширше до праці. Поле до роботи вдячне.

Повітовий народній зїзд в Збаражі.

Дня 13. ц. м. відбувся в Збаражі Повітовий Народній Зїзд У. Н. Д. О. Саля „Українського Дому" гостила відпоручників 15 громад судового округа Збараж. Зїзд відкрив д-р Андрій Гаврилюк промовою, в котрій зобразив політичне положення повіту і розвиток повіту від останнього Повітового Народнього Зїзду, що відбувся 1923 р. Відтак по виборі президії в особах Івана Ткача, господаря з Красносілець як голови і Мих. Топоровича з Черниховець як секретаря виголосив делеґат У. Н. Д. О. зі Львова п. Олекса Черкавський реферат про значіння політичної орґанізації і про програму Українського Національно-Демократичного Обєднання. По рефераті виязалася жива дискусія, в котрій м. ин. забирали голос: Мих. Лисогір (Розношинці), д-р Пересюк, Іван Ткач, Мих. Топорович, Іван Цебринський (Лубянки Нижні) і Данило Гаврилюк (Лубянки Нижні). В дискусії бесідники домагалися спопуляризування програми УНДО. і масового поширення її по селах. Зїзд покінчився вибором Повітового Народнього Комітету, до котрого увійшли: д-р Андрій Гаврилюк (голова), о. Микола Іванчук — Іванчани, Теофан Яремчук — Базарниця, о. Василь Збарич — Ст. Збараж, о. Василь Стадник — Черниховці, Іван Цебринський — Лубянкі Нижні, Юрко Таб ка — Залуже, Григорій Пастушенко — Капустинці, Іван Ванкевич і Андрій Данилевич зі Збаража, Мих. Лисогір-Розношинці і Іван Ткачук — Красносільці. Вибраний Комітет відбув зараз по Зїзді установче засідання і намітив працю на найближчу будучність. — **Учасник.**

З вічевого руху.

Віче в Хирові.

В середу дня 7. липня ц. р. відбулося в Хирові в год. 1. в полудне віче під голим небом на церковному майдані. Зібралося коло 1000 громадян з Хирова, Посади Хирівської, Сливниці, Поляни, Ляшок Мурованих, Фельштина, Сушиці, Березова і Старої Соли. Віче відкрив короткою промовою студ. прав п. Франц Липецький. Предсідником віча вибрано о. декана Василя Олексина зі Старої Соли, його заступником Михайла Єдлінського, міщанина з Хирова, секретарем банкового урядника Петра Чуквінського. Двогодинну промову про незавидне політичне положення українського народу і про програму й орґанізацію Українського Національно-Демократичного Обєднання виголосив ґен. секретар п. Володимир Целевич.

У дискусії забирали голос численні бесідники. І так: Іван Вахович говорив про значіння просвітної роботи і про потребу будови Народнього Дому в Хирові, о. декан Олексин — про взаємовідносини між духовенством і селянством, Клим Лешеґа — про способи поширення преси, Степан Духняк з Тарнавки і Михайло Козик з Поляни — про зловживання при примусовій асекурації, Михайло Єдлінський про реґуляцію ріки Стривіґора. Була також на вічу ліва опозиція. Так п. Сенета Осип зі Старого Самбора, по своїм запевненням „безпартійний", закидав Обєднанню, що воно не бореться за звільнення політичних вязнів і що воно жадало заложення українського університету у Варшаві.

П. В. Целевич і Франц Липецький дали належну відправу п. Сенеті, а крім цього п. В. Целевич давав вияснення у всіх порушених бесідниками справах.

Віче закінчив по ухваленню резолюцій у справі політичного положення, громадської самоуправи і звільнення політичних вязнів короткою промовою о. декан Олексин.

Слід замітити, що на загал Хирів і околиця є у високій мірі загрожені польонізацією і що на майбутнє треба звернути і в пресі і в політичній роботі більшу увагу на цю забуту закутину. **Учасник.**

Осторога еміґрантам.

В справі виїзду на Кубу.

Одинока українська орґанізація на острові Кубі „Комітет допомоги українським еміґрантам" остерігає своїх братів в ріднім краю не їхати на Кубу, не маючи тут кревних, а тим більше без грошей. Всякий приїзжаючий еміґрант попадає з пароходу в трескорню, звідки його можуть вибрати кревні за 25 долярів, инакше його відсилають туди, звідки він приїхав. А на Кубу нікому не радимо їхати, бо тут біда кругом в повному значінню цього слова. Звідси куди-небудь виїхати, як дехто мабуть думає, цілком неможливо. Це добровільна тюрма. Скорше можна виїхати з краю.

Завдяки канадійським Українцям 200 Українців виїхало з Куби до Канади 1. квітня і на жнива обіцюють впустити 200 чоловік. Як це здійсниться, то всі Українці, які будуть мати гроші, виїдуть.

Нашому народові тут нема чого робити. Безробіття страшенне, праця оплачується низько, найбільша платня два доляри за 8 годин при мулярці, під пекучим промінням сонцем. Тай таку працю трудно дістати, бо предложення праці перевищує попит.

В цім році багато еміґрантів вертається додому за позичені гроші, аби спасти своє життя.

Проситься инші часописи о передрук цеї перестороги.

НОВИНКИ.

— Зміна назви У. П. Т. На днях одержало УПТ. повідомлення з львівської дирекції поліції, що львівське воєвідство прийняло до відома зміну статута того Товариства, ухвалену Надзвичайним Загальним Зїздом УПТ. дня 5. квітня 1926 р. На підставі тої принятої зміни Товариство називається офіціяльно: „Рідна Школа УПТ.", або в скороченні „Рідна Школа". Не подаючи в статуті території своєї діяльности, має Рідна Школа право на підставі § 3. австр. зак. про товариства й на підставі § 7. розпорядку ради міністрів з 14. березня 1921, за дозволом дотичного воєвідства поширити свою діяльність і на території того воєвідства, отже на цілу область Польщі. Відповідно до того мусітимуть усі засновані вже Кружки УПТ. перемінити і свій статут, який обіймає крім наведених змін ще й деякі річеві і формальні зміни. Найважніші з них це § 11., який постановляє тільки два роди членів: а) звичайних, б) добродіїв (які складають одноразово жертву що-найменше 50 ам. дол.) Инші параґрафи нормують справу приняття членів, обсяг діяльности Кружків, справу майна Кружків, склад Старшин Кружків і Головної Управи. Подрібні інструкції в тій справі вийдуть на днях до всіх Кружків УПТ. Відтепер повинно Ш. Громадянство уживати в зносинах з Товариством нової назви „Рідна Школа". В грошевих посилках (при помочі чеків) прохаємо ще послуговатися дотеперішніми складанками, виставленими на „Українське Педаґоґічне Товариство". — Головна Управа „Рідної Школи". (В цій справі див. статтю „На новий шлях" в цьому числі. — Ред.)

— Жерцям сонця. В останніх роках ввійшла сильно в моду шкіра, спалена сонцем. Мода ця має, здається, свій почин в екстраваґантних симпатіях знуджених Европейців (радше: премодерних дам) до Муринів, звичці наслідувати великих панів, що вертаються осмалені з вакацій з над моря, а лише в невеликій частині, на жаль, у зрозумінні, що сонце є найкращим джерелом здоровля. З огляду на те, що дуже багато осіб печеться на сонці більше для моди, як для здоровля, слід звернути увагу тим, які пробують цього спорту перший раз, щоби після кільканацяти хвилинах соняшної купелі облились водою, після купелі висушились, а не лягали в пісок у мокрім костюмі, і, відходячи додому, витерлись рушником. На пляжі слід накривати голову, а навіть класти на неї холодний компрес. Колиж шкіра сильно почервоніє або вкриється міхурами, смарувати її товщем (вазеліною). Ґарячка після надмірного сидження в сонці повинна минути поволі сама, так само, як пода робити зі себе пятковану гієну.

— Порядки на залізницях. Як вони виглядають у практиці, покажемо це на одному факті, який безнастанно повторяється, особливо в сезоні літніх ферій. Є в скідьських горах біля Ґребенова літнище Зелемянка. Біля Зелемянки є залізничий перестанок. На перестанку значний рух, бо постійно хтось з літників приїзджає до Зелемянки, або виїзджає звідти. А треба знати, що Зелемянка — літнище велике, бо містить у собі стокількадесять літників. Для тих що їдуть до Зелемянки на довший побут з баґажем, все ще проходить сяк так. Але для тих, що виїзджають із баґажем, зі Зелемянки, надавання баґажу є правдивим горем. Бож представте собі: на перестанку ви купите білет і для того є окремий урядник, але на ньому ви ніяк не зможете зважити призначеного до їзди разом з вами баґажу, а тим самим не можете дістати на нього ніякої посвідки. Все ваше добро кидаєте ви „на пропало" до вантажного чи почтового воза, а коли забудете про те повідомити кондуктора, то знайте, що баґаж попаде до ваших рук не скоро, або може й зовсім не попасти. Коли ви вже вкинули річі до почтового ваґону і самі десь примістилися в пасажирському ваґоні, тоді можете відпочити, але тільки на час вашої їзди до Львова. Приїхавши на дворець у Львів, для вас зачинається правдиве пекло. Хочете відібрати баґаж, але не можете, бо не маєте ніякої посвідки. Якщо ви не повідомили про те кондуктора, то вам заявлять, що баґажу не дістанете. Мусите шукати свідків (щастя, як з вами вертає хтось рівночасно зі Зелемянки!), бо не помагає і особиста леґітимація. Колиж ви вже дістаєте згоду на видачу річей, тоді мусите їх оплачувати. Идете до каси і там мусите пережидати, поки відправлять усі поїзди, що виходять зі Львова між 9 вечером а 1. ночі. Щойно потім звернуть „ласкаво" на вас увагу і зволять приняти оплату за ваш баґаж! Якщо ви приїзджаєте до Львова в 10. год. веч., то мусите стратити на полагоду всіх тих формальностей не з вашої вини, а з недбальства залізничих чинників цілих три години і це дїється серед ночі! Ось вам картинка порядків і обслуги для подорожних і густо-часто ще й до того хорих (поминаючи вже факт втоми наслідком дороги) людей. Невже неможливо постаратися за вагу на перестанку Зелемянка? Невже люде мусять переживати цілу низку прикростей у Львові на дворці з несвоєї вини? Питаємо!

— Неприємна помилка трапилась учора в дирекції міських театрів у Львові. Зашла вистава в роковини смерти Фредри. На святочних афішах здивовані прохожі могли вичитати, що є це вистава в стопятьдесять-літні роковини смерти славного польського комедіописця. Не є виключене, що більшість, так само як театральний коректор, не запримітила по

мель центри шкільної організації, які будуть розповсюднювати ідею „Рідної Школи“ аж у найдальші закутини. Не місце тут розводитися у подробицях про будучу працю. Її подиктує час, життєві вимоги і меткість одиниць.

Шкільні ферії — час відпочинку для шкільної молоді; старше-ж громадянство мусить призадумати ся, чи не слід би поробити приготування до відкриття дитячих садів, захоронок, шкіл, бурс, курсів і т. п.

З обновленням старого Товариства обновиться і його рух, а загал нехай причиниться від себе чимось до зросту і скріплення „Рідної Школи“. Виповнім хочби тільки найменший обовязок: піддержуймо „Рідну Школу“ матеріяльно. Дамо її відповідні засоби — наберемо морального права ставити до неї і свої вимоги.

Л. Ясінчук.

Самоврядування.

Львів, 15. липня 1926.

IV.

Чим ширший обсяг ділання найнизших клітин самоврядування, тим більший він і у вищих органів. Та ми бачили, що обсяг ділання громадських рад зведений у польських законопроєктах майже до нулі. До того виконавчі органи тих рад мають бути адміністративними урядниками, залежними всеціло від старостів. Щож отже говорити в такому випадку про обсяг ділання повітових рад і їх виконавчих органів, повітових виділів? Всі майже функції, звязані з громадськими радами, що в нас належали до повітових виділів, перейшли тепер до старостів. Правда, повітові ради мають ширше поле ділання, бо господарку цілого повіту. Та все те, що ми говорили про компетенцію надзірної влади, тобто адміністрації відносно постанов і буджету громадських рад відноситься теж до повітових рад. Отже повторятись не думаємо.

Тут зазначимо тільки, що на чолі виборного виконавчого органу повітової ради, т. зв. повітового виділу будуть стояти старости, що входитимуть туди з уряду. Слід замітити також, що члени повітових виділів не могли би бути рівночасно членами повітових рад. Тут бачимо вже на ділі злиття самоврядування з адміністрацією. Фактично не буде це самоврядування!

Колиж піднесемось ще на один щабель вище, то там це злиття самоврядування з адміністрацією виступить ще маркантніше. Воєвідська рада, зложена в половині з урядників і в половині з делегатів повітових виділів, малаб при воєводі тільки дорадчий голос. Воєвідський виділ, вибраний такою радою, складавсяб теж у половині з урядників, а в половині з вибраних членів.

З того ясно, що для нас таке самоврядування не є ніяким самоврядуванням. Польське т. зв. „поступове“ законодавство, як бачимо, перекреслює все те, що ми маємо у Сх. Галичині, чи краще, що нам тут прислугує тепер на основі старого обовязуючого в нас законодавства. Тепер легко зрозуміємо, чому Польща не хотіла переводити тут виборів до самоврядування на основі старих обовязуючих законів і чому чекала аж нового законодавства.

Проти такого законодавства ми мусимо якнайгостріше виступати і якнайзавзятіше його поборювати. На цілий той хоробливий танець св. Віта, що проходить тепер на глі анемічного і спаралізованого морально сойму у його адміністративній комісії, мусить звернути належну увагу наша парляментарна репрезентація. Її завданням є не допустити до прийняття теперішних польських законопроєктів про самоврядування. Вона мусить поборювати всіми можливими засобами ті законопроєкти в цілости, а зокрема старатися не допустити під ніякою умовою до того, щоби самоврядування стало знаряддям держави проти інтересів власних громадян. Затверджування чи незатверджування вибраних громадськими радами війтів і членів управи суперечить самим підставам самоврядування. Контроля навіть доцільности ухвал громадських рад, припинювання у виконуванні громадських ухвал, контроля буджету в прибутках і видатках, подвійні і по суті суперечні обовязки війтів — усе це ті точки законопроєктів, з якими треба звести завзяту боротьбу.

Ми у Сх. Галичині вповні задовольняємось старим австрійським законодавством про самоврядування, яке по нинішній день має на наших землях обовязуючу силу. Та ми вимагаємо й деяких коректив до нього. Перш за все вважаємо конечним усунення зі складу громадських рад усіх т. зв. вірильних радних. На основі польського вже закону злучено двірські обшари з громадами, та ніколи ми не можемо погодитися з тенденцією, щоби завдяки цьому двірські обшари користувалися спільним майном громади, до якого ті обшари не мали ніякого права перед прилученням. Це було би величезним покривдженням населення і великим нарушенням набутих громадою і виключно їй прислугуючих прав. Те саме відноситься і до кольоністів, які поселилися на землях двірських обшарів і з яких Польща намагається творити у відомих цілях окремі громади.

Та коли ми погоджуємося на основне законодавство про самоврядування, що нас обовязує тепер із наведеними коррективами, то ніяк не можемо тепер погодитися на австрійську виборчу ординацію до самоуправних установ. З другого боку не можемо ми не протестувати проти того, що приготовляють в соймовій адміністративній комісії польські партії. А приготовляють вони нібито під покришкою поступового, загального, рівного, безпосереднього виборчого права до самоуправних установ дивоглядну виборчу геометрію, з якимись штудерними проєктами, навіть неозначеними докладно в законах, виборчих округів по громадах. Ці виборчі округи та цілу виборчу, з ними звязану, геометрію малиб творити по власній волі адміністративні чинники. Проти цього ми мусимо якнайгостріше застерегтися.

Для нас потрібне загальне, рівне, безпосереднє і таємне право голосування до всіх самоуправних установ без ніяких виборчих округів і курій, без дивоглядної, неприродної

Отже ми мусимо боротися за те самоврядування, якого нас уже позбавили, а яке хочуть зовсім погребати і на будуче. Те самоврядування вимагає тільки нової, вгорі поданої, виборчої ординації, за яку ми теж мусимо звести завзяту боротьбу. На ніякі сурогати самоврядування, на ніяке злиття його з державною адміністрацією, на ніяку цензуру самих інтенцій самоврядування український нарід ніколи не дасть своєї апробати.

Б. М.

З преси.

Становище партії „Народньої Волі“ в національнім питанні.

Довго-довго тягнувся процес внутрішньої еволюції в рядах наших народовольців, поки вони рішилися приняти українську національну плятформу. Довго назрівав у них процес ревізії їх становища в національному питанні, поки вони станули ясно і твердо на український грунт. Вимоги самого життя й нового часу перемогли невідкличномі ми є свідками цікавого явища, як то молодий, меткий, революційний елемент, що одинокий виявляв до недавна активність в москвофільському таборі — переходить не одинцем, а корпоративно, як зорганізована група, в український національний табор. Це безперечно успіх українства, доказ його живучости і великої його розгонової сили, що з дня на день здобуває нових прихильників і визнавців, що стихійно захоплює найширші маси нашого народу, навіть в найдальших закутинах.

Становище народовольців у національному питанні „по лінії українського національного руху“ вирішив їх недавній перший зїзд. На тому зїзді дозволено ще окремим членам партії признаватися до „рускости“. Тепер партія йде дальше, приймаючи вже без застережень та обовязково для всіх членів українську національну плятформу, значить — партія „Народньої Волі“ уважає себе українською партією українського народу.

Це становище партії зясоване в статті п. з. „Наше становище в національнім питанню“ („Воля Народа“, ч. 295. з 18. ц. м.). Зазначивши своє приціпіяльне відношення до національного питання, як такого, „В. Н.“ пише далі:

„До національного питання, до кождого національного руху треба нам, соціялістам, підходити конкретно, кождий раз провірюючи, які вартости посідає даний національний рух, коли узгіднювати его інтереси з інтересами соціялістичного руху та з інтересами клясової боротьби.

Соціяліст мусить числитися навіть з тим, що, маючи до діла з одним і тим самим національним рухом, але в ріжних політичних умовах, він буде, завислимо від часу й обставин, займати до него цілком ріжне і відмінне становище — раз в користь сего національного питання, другий раз, звертаючись проти него. (Приміром: можна було піддержувати Петлюру, як представника українського, дрібно буржуазного національного руху в боротьбі проти реакції Скоропадського, але після упадку Скоропадського треба було поборювати того самого Петлюру).

Тільки такий національний рух заслуговує на піддержку, котрий має в собі вартости руху помічного для наших визвольних, соціялістичних цілей. Нема потреби доказувати, що національний український рух в нинішних політичних умовах такі вартости посідає. Він є тим рухом, виразне означення котоого підлягає на жаль... конфіскаті.

Але з давен давна залишився у нас в Галичині ще „русский“, „москвофільський“ рух, який має в минулому свої особливі історичні причини. Не будемо говорити про ті причини з минулого. Нам вистане ограничитися до ствердження, що рух сей не має, не має і обективно не може мати в собі тих конечних помічних вартостей, потрібних, щоби стати союзним для нас рухом. Не має їх тому, що він є мертвою формою і доктриною, позбавленою внутрішнього змісту, тому, що він є орієнтацією на щось, що давно і безповоротно минуло, тому, що з життям і живою політичною дійсністю він не має ніяких звязків, нарешті, тому, що базою, підставою життя та істнування сего руху в Галичині є відома польська політика, обчислена на ослаблення одностайного національного руху кожного непольського народу — в наших умовинах українського народу.

Спекуляції з Народнім Домом і Ставропігією є наглядним того доказом. Навіть коли сторонники чи провідники цього руху позістають у цивій опозиції до польського уряду, навіть ця обставина не міняє обєктивної дійсности: бо вони все одно, навіть несвідомо, є виразниками руху помічного цілям згаданої польської політики. Український національний рух і москвофільство є два взаїмно ворожі напрямки, взаїмно себе заперечуючі. Стояти по стороні обох є неможливе. Були часи, коли на сторінках „Волі Народа“ ми старалися боронити позиції „москвофільства“. Був час, коли ми намагалися довести до консолідації обох сих напрямків. Позитивних, конечних результатів ми в тім напрямі не осягнули. Наші спроби були помилкою, чого доказом обставина, що властивий русский рух в Галичині, властиве „москвофільство“ висказується нині в формах крайно реакційних, а у відношенні до селянських і робітничих інтересів у формах крайно чужих і ворожих“.

Після цього уступу народовольці застерігаються, що, стаючи на сторону українського національного руху, вони не стають українськими націоналістами. Це застереження людей, що називають себе соціялістами-інтернаціоналістами, зрозуміле. А далі в тій-же статті пишеться:

„Наше становище стремить до того, щоби істнуючий у нас, на наших землях, національний рух був злучений в одно русло, був сконсолідований та одностайний. Коли ми, соціялісти, хочемо, щоби національний рух був нашим союзником, ми не можемо рівночасно бути заінтересовані, щоби рух той був роздроблений. Галицький „русский рух“, „москвофільство“, не має в собі ніяких консолідуючих сил. Противно, він ослаблює силу домінуючого українського руху. Чи кому подобається — чи ні, є історично певним і довершеним фактом, що українська нація як нова, осібна нація зродилася, повстала і в своїм розвитку поступає все більше вперід. Як приналежні до сеї нації, ми в першу чергу є обовязані мати свідомість сего довершеного факту. Не признавати сего факту — значить заперечувати життя і его природний розвиток.

Виступати проти життя, проти чогось, що родиться і розвивається — се явище неприродне, нездорове і шкідливе. До ролі такого явища зводиться нині „москвофільство“, головний сенс котрого, кінець кінців, полягає в запереченню істнування української нації.

Любити велико-руську культуру, бути її прихильником — для сего не треба ненавидіти і заперечувати живу, українську дійсність, як се розуміє пересічний галицький „москвофіл“. Галицьке москвофільство опинилося в сліпім і безвихіднім куті. Оно стремить до „русскої єдности“ при помочи форм, способів і методів, які є запереченєм тої єдности (правопис, мова, непризнавання пореволюційної дійсности). Твердий знак, правопис і мова сторонників руського руху, їх головні святощі, всі ті пусті і мертві форми, чужі і незрозумілі для працюючих мас, є чимсь чого був. Росія нині не знає і не признає. Про якуж Росію они думають? Такої Росії, з якою они хотять єднатися — нема! Так само як десятки літ они боролися і борються за твердий знак, за „Йор“ і етимольогію, так само нині они готові боротися за те, щоби не признавати слова український, Українець. Не за зміст, а за слово они будуть боротися, бо змісту у них уже ніякого не лишилося“.

Дальше народовольці зазначують, що коли українські „націоналістичні“ партії звертали проти них критику з того приводу, що більшість їх вийшла з москвофільського табору, то ця критика була нещира. Не думаємо розводити над цим полеміки, ствердимо тільки, що неясну донедавна програму народовольців у національній справі критикувала не тільки українська національна, але й ліво-соціялістична преса. Про щирість чи нещирість критики не приходиться отже тут говорити. Таксамо невірна замітка „В. Н.“, що „українські націоналісти радше хотіли би бачити нас москвофілами